

**HATAY İLİ
SAMANDAĞ
İLÇESİ'NDE
BİTKİSEL
SİNİ
ÖRÜCÜLÜĞÜ**

Yrd.Doç.
Gülten ÇUBUK

S.Ü.Mesleki Eğitim
Fakültesi El Sanatları
Eğitimi Bölümü
Öğretim Üyesi

İlk çağlardan bu yana insanlarımız ellerini kullanarak çeşitli ihtiyaçlarını karşılama çabalarına girmiştir. Bu çabalardan biride örücülüktür. Örücülük o tarihlerden bu yana alanında önemli ilerlemeler göstermiş eski el sanatlarımızdan bir tanesidir.

Doğanın bizlere sunduğu çeşitli bitkiler, el sanatlarımızla birleşerek çok çeşitli ürünler üretmemizi sağlamaktadır.

Bilim ve teknoloji buluşlarının hızla ilerleme kaydettiği günümüzde kültürümüzün özelliğini taşıyan el yapımı ürünlerimiz alın teri, duygu ve yöresel bir sembol olarak tercih edilmekte ve uygulanmaktadır.

Anadolu'daki bitkisel örücülük kapsamına giren sini örücülüğünün geçmişinin, Cumhuriyet Dönemi öncesine dayandığı literatürdeki bilgilerden öğrenilmektedir. Hatay ilinin Samandağ ilçesinde bugün bitkisel sini örücülük sanatını uygulayan yaşlı kadınların bu sanatı anne ve babalarından öğrendikleri yöreden elde edilen bilgilerdendir. Samandağ'ın gençleri, emek, zahmet ve el becerisi isteyen bu sanata pek ilgi göstermemektedir.

Sini; üzerinde yemek sahanlarını taşımaya yarayan veya sofraya işini gören bakır veya pirinçten büyük tepsi diye tanımlanmasına rağmen memleketimizin çeşitli bölgelerinde sini farklı malzemelerden farklı amaçlar için yapıl-

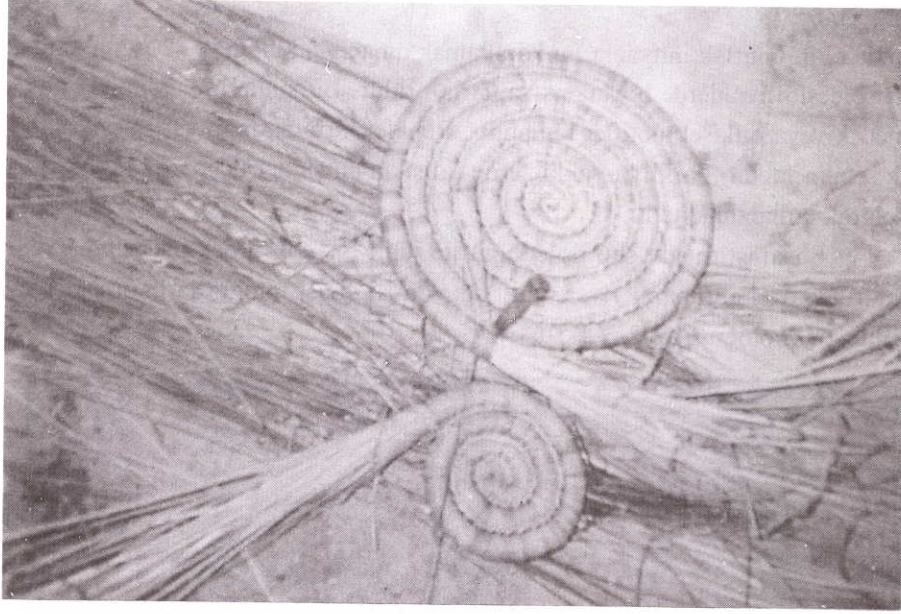
mış ve yapılmaktadır.

Hatay ili Samandağ ilçesinde yapılan sinilerin hammaddesi buğday sapı, çavdar sapı, rafya ve sazdır. Eskiden sadece sofraya görevi gören sinilerin günümüzde kullanım alanları da genişlemiştir. Yörede kışlık tarhanalar bu siniler üzerinde kurutulur, düğün öncesi çeyiz olarak yapılan danteller, oyalar bu sininin üzerine herkesin göreceği şekilde konur ve götürülür. Bu sebeple her genç kızın çeyizinde bir veya birkaç sini bulunur. Kullanım sahasını genişletmiş olarak gördüğümüz sini özellikle dekoratif alanlarda bir süs eşyası olarak çeşitli boyalarda duvar panosu olarak kullanılmaktadır. Vitrinlerimizin içinde ise farklı desen ve renklerle, değişik formlarda karşımıza çıkmaktadır.

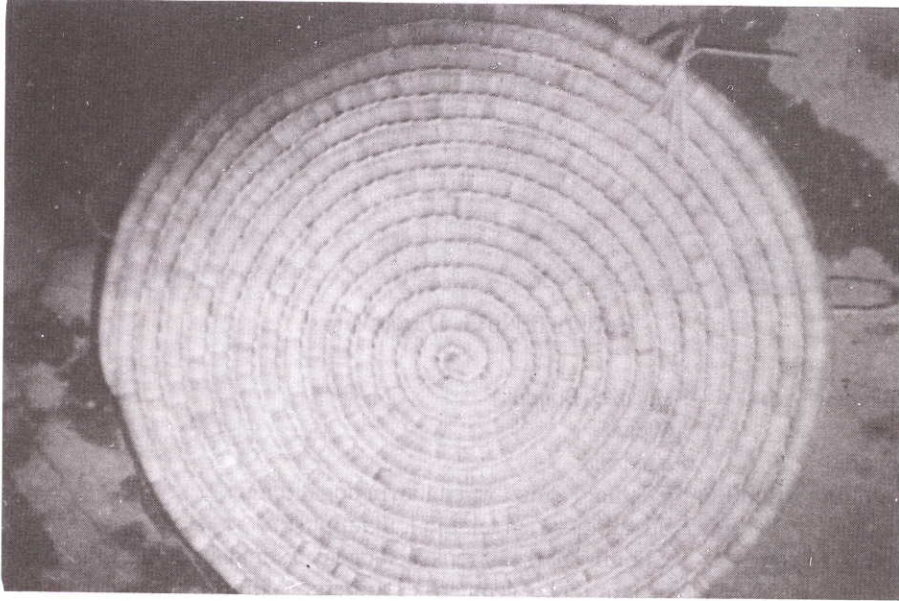
Sini yapımında kullanılacak olan saplar hasattan sonra yağmurdan korunarak iki gün güneşte kurutulur. Daha sonra demetler halinde bağlanır. Doğal rengiyle kullanılacak olanlar kuru bir yerde muhafaza edilir. Renkli olarak kullanılacak saplar kumaş boyası ile istenilen renkte boyanır. Boyama işlemi:

- Sapları örtecek kadar su küvete konur, içine 5gr. tuz ilave edilir.
- Bir demet sap hazırlanan suyun içinde 10 dakika kaynatılır.
- Kumaş boyası başka bir kaptan eritilip sapların üzerine ilave edilir.
- Saplar boya içinde 1 saat kaynatılır ve boyayı iyice çekmeleri için arada bir karıştırılır.
- Ateşten alınır ve soğumaya bırakılır.
- Saplar boya küvetinden alınıp bol su ile durulanır ve gölgede kurumaya bırakılır.

Sini yapımında sarma örgü tekniği kullanılır. Yapılan sinilerin formları yuvarlaktır. Sini örmeye başlamadan evvel bükülme ve kıvrılma esnasında kırılmayı önlemek için saplar beş saat kadar yumuşamaları için suda bekletilir. Çavdar ve buğday sapları hem dolgu hemde sargı gereci olarak kullanılır. Dolgu gereci olarak kullanılan sap 2.5 veya 3cm. kalınlığında demet haline getirilerek üzeri çavdar veya buğday sapı ile sarılır. Sarma işlemi biz veya kalın iğne kullanılarak yapılır. Kesme, temizleme ve yarma işlemlerinde de makas ve bıçak kullanılır. Merkezden itibaren örgüye başlanır, her sıra bir alttaki sıraya tutturularak sini bitimine kadar işlem devam ettirilir. Son sırada siniyi asmak için bir ip geçirilir (Fotoğraf No:1-2).

Fotoğraf No:1. Dolgu gerecinin üzerinin buğday sapı ile sarılması

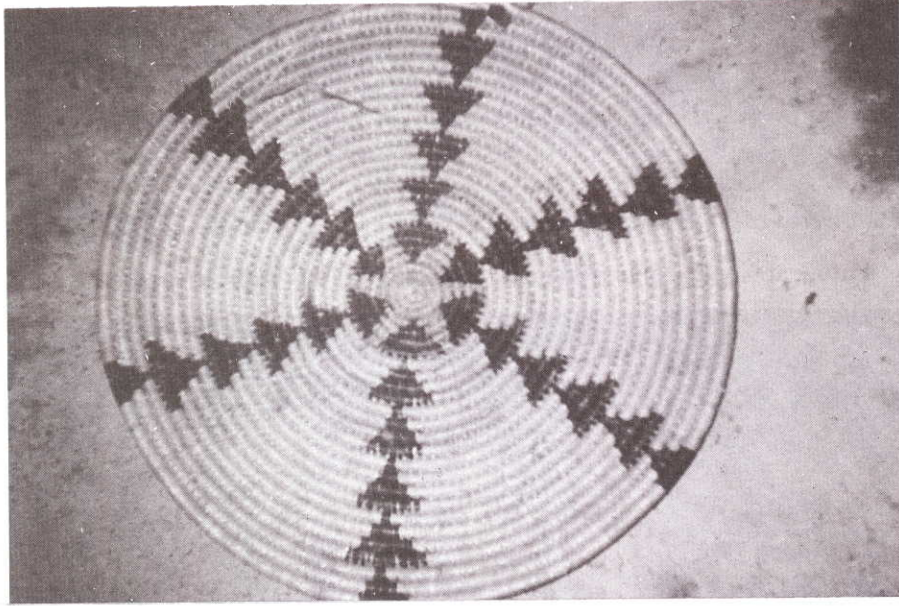

Fotoğraf No:2. Doğal renkte bitirilmiş sini

Hatay ili Samandağ ilçesinde yapılan iki çeşit sini vardır. Desensiz siniler ve desenli siniler. Doğal sap rengiyle örülen siniler bakır sini büyüklü-

ğünde olup, mutfak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanılır. Desenli siniler ise çeşitli renklerde boyanmış saplarla örülür. Bu sinilerin yapımında geometrik veya bitkisel motifler kullanılır. Renkler kırmızı, mor, sarı, yeşil olarak seçilmektedir. Farklı büyüklüklerde çalışılan bu siniler dekoratif süs eşyası olarak kullanılmaktadır.

Bu araştırmada sini örücülüğü ile ilgili bir çok örnek incelenmiş ve aralarında özel görünümler veren altı adet duvar sinisi fotoğraflarla örneklendirilmiştir (Fotoğraf No:2-3-4-5-6-7).

Fotoğraf No:3. Duvar sinisi

Yöredeki Adı : Huruze (Boncuk)

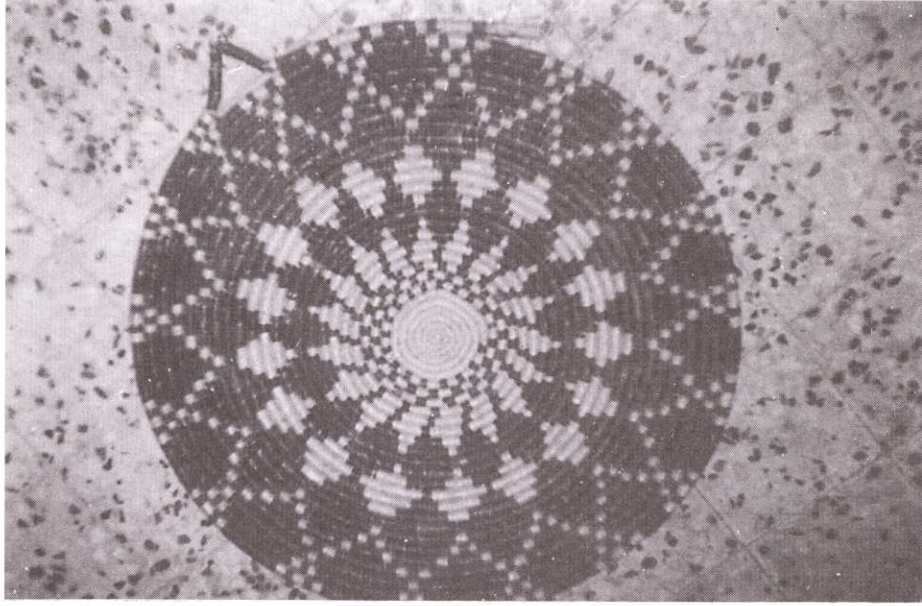
Çap : 60cm.

Formu : Yuvarlak

Kullanılan Renkler : Eflatun, kırmızı ve buğdayın doğal rengi

Uygulanan Teknik : Sık atkılı sarma tekniği kullanılmıştır.

Kompozisyon : Sininin merkezi renksiz buğday sapından örülmüştür. Üç sıra örgüden sonra renkli geometrik şekillere geçilmiştir. Geometrik şekiller siniyi beş eşit parçaya bölmüştür. Merkezden sininin bitimine kadar çizgiler halinde birbirini takip etmiştir.

Fotoğraf No:4. Duvar sinisi

Yöredeki Adı : Güneş ve baklava dilimleri

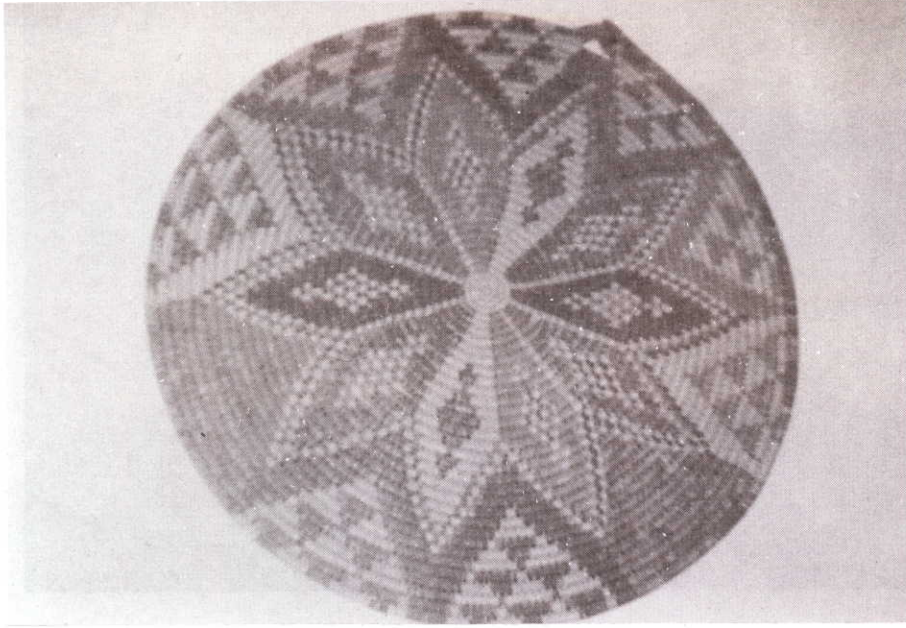
Çap : 65cm.

Formu : Yuvarlak

Kullanılan Renkler : Sarı, mavi, pembe, kırmızı

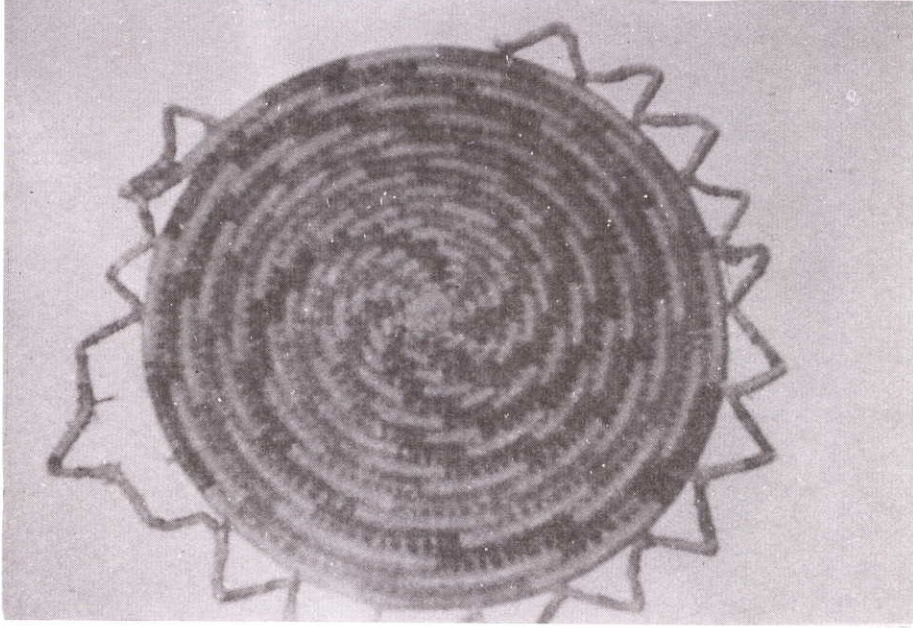
Uygulanan Teknik : Sık atkılı sarma tekniği kullanılmıştır.

Kompozisyon : Başlangıç yuvarlağı beş sıra sarı renkte örülmüştür. Üç sıra bir mavi, bir yeşil ve bir sarı ile boncuk şeklini andıracak şekilde ard arda örülmüştür. Beşinci sıra sarıdan sonra yeşil ve pembe renklerle sininin ortasındaki güneş sembolü oluşturulmuş, üç sıra kırmızı, pembe ve sarı renklerden örülerek güneş motifinin devamı sağlanmıştır. Son üç sıra kırmızı, pembe ve sarıdan örülerek baklava dilimleri yapılmıştır. Son sırada 3 cm. boşluk bırakılmış ve siniyi duvara asmak için kırmızı renkten askılık örülmüştür. Sininin tamamı 26 sıradan oluşmuştur.

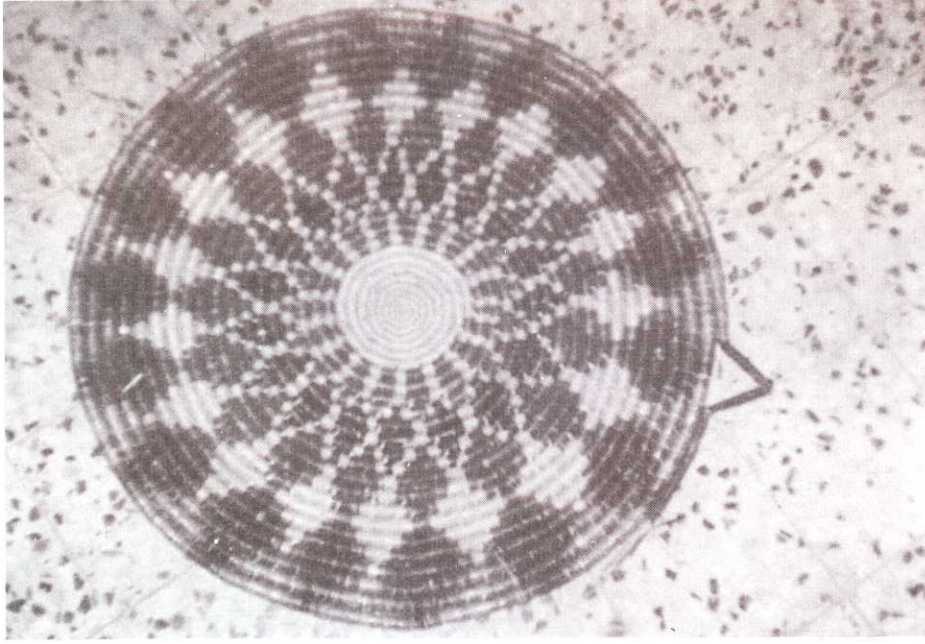
Fotoğraf No:5. Duvar sinisi

- Yöredeki Adı** : Yıldız Çiçeği
Çap : 68cm.
Formu : Yuvarlak
Kullanılan Renkler : Sarı, mavi, pembe, kırmızı, kahverengi, turuncu, yeşil
Uygulanan Teknik : Sık atkılı sarma tekniği kullanılmıştır.
Kompozisyon : Sininin başlangıç yuvarlağı sarı renkli buğday sapından örülmüştür. Merkezden itibaren 22 sıra boyunca yıldız çiçeğinin yaprakları örülmüştür. Renkler sırayla turuncu sarı, kahverengi sarı ve yeşil kahverengi olmak üzere 10 yapraktan oluşmuştur. Yaprakların kenarına yeşil ve kahverengi ile kontur örülmüştür. Yaprakların içine ortada baklava dilimi ve dilimlerin ucuna artı şeklinde motifler (artı şeklindeki motifler Hıristiyanların kutsal haçını temsil etmektedir) konmuştur. Yaprakların üzerine tekrar sırayla mor, yeşil, turuncu konturlar örülmüştür. Sininin bitimine doğru üçgenler örülmüş ve kompozisyon tamamlanmıştır. Son iki sırada sininin duvara asılmasını sağlamak için 2cm. bir boşluk bırakılmıştır. Sini 52 sıradan oluşmaktadır.

Fotoğraf No:6. Duvar sinisi

- Yöredeki Adı** : Rüzgar Gülü
Çap : 55cm.
Formu : Yuvarlak
Kullanılan Renkler : Yeşil, mor, kahverengi, sarı, turuncu
Uygulanan Teknik : Sık atkılı sarma tekniği kullanılmıştır.
Kompozisyon : Sini 55cm. çapında olup, kenar süslemesiyle birlikte 60cm.'dir. Başlangıç yuvarlağı sarı buğday sapıyla örülmüştür. Renkler sırasıyla turuncu, mor, yeşil, kahverengi ve sarıdan oluşan örgüler merkezin başlangıcından, bitiş noktasına kadar zikzak şeklinde siniyi halkalar halinde oluşturmuştur. Desen bir noktadan başlamış basamaklar halinde artarak devam etmiştir. Her renk başlangıç noktasından bitiş noktasına kadar sininin bir halkasını teşkil edecek şekilde örülmüştür. Son sırada sinide kullanılmış olan renklerden bir şerit yapılmıştır. Bu şerit zikzaklar şeklinde sininin etrafına dikilmiştir. Sini 19 sıradan oluşmuştur. Sinide kullanılan çarkıfelek motifi yörede "rüzgar gülü" adıyla anılmaktadır.

Fotoğraf No:7.Duvar sinisi

- Yöredeki Adı** : Güne Bakan Çiçeği
Çap : 60cm.
Formu : Yuvarlak
Kullanılan Renkler : Sarı, kırmızı, mor, pembe, yeşil
Uygulanan Teknik : Sık atkılı sarma tekniği kullanılmıştır.
Kompozisyon : Ortası 7 sıra sarı renk ile örülmüştür. Sekizinci sırada sarı ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Bu renkler 18 yaprak oluşturacak şekilde örülmüştür. Onikinci sıradan itibaren yaprakların aralarına mor renk katılmış ve yine 18 tane olan ikinci yapraklar yapılmıştır. Aynı şekilde mor renkli yaprakların aralarına onbeşinci sıradan itibaren pembe renk ilave edilmiş ve 18 tane yaprak örülmüştür. Pembe yaprakların kenarlarına kırmızı renk ile kontur yapılmıştır. Onaltıncı sırada sarı renk örülmüş ve yirmialtıncı sıraya kadar devam etmiş ve sarı renk ile baklava dilimleri örülmüş, yanına tekrar mor renkten oluşan baklava dilimlerine kontur yapılmış ve kırmızı renk ile örülmüştür. Baklava dilimlerinin arasında kalan boşluklar tamamen yeşil ile örülmüştür. Son sıranın bitimine doğru 4cm.lik bir boşluk bırakılmış, siniyi duvara asabilmek için içi boş bir üçgen örülerek sini tamamlanmıştır. Sini 26 sıradan oluşmuştur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Hatay ili Samandağ ilçesinde yapılan sini örücülüğü Samandağ'lı kadınların el emeği ve göz nuru ile son derece zevkli ürünler meydana getirdiklerini göstermektedir.

Yurdumuzun çeşitli yerlerinde kıyıda, köşede sıkışıp kalmış nice nice keşfedilmemiş cevherlerimiz bulunmaktadır. Bunlar sadece oradaki yöre halkıyla sınırlı kalmakta, gelişme ve yayılma imkanı bulamamaktadırlar.

Dünyanın dört bir yanına buram buram kültürümüzü taşıyabilecek olan el sanatlarımıza sahip çıkarak, onları aranır duruma getirmeliyiz.

Önceleri sadece birer ihtiyaca cevap veren bitkisel örgü sinilerimiz gün geçtikçe insanların zevkleriyle yoğrulmuş bugün dekoratif alanda da gelişme kaydetmiştir.

Sinilerimizi ve bunun gibi bir çok el sanatlarımızı sıkıştıkları mekandan çıkarıp dışa açılarak sanat yönünden olduğu kadar ekonomik yönden de kazanç sağlayan bir araç haline getirmeliyiz.

BİBLİYOGRAFYA

- Atay, Ayten, **Örücülük**, M.E.B.Basımevi, İstanbul, 1987, s.522-531.
Hatay İl Yıllığı, Adana, 1972, s.91-92.
Hatay Turizm Bölge Müdürlüğü Tanıtım Broşürü, 1985, s.15.
Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.293.